

AIRBORNE
MUSEUM
HARTENSTEIN

— Jaarverslag
2022

— Airborne Museum Hartenstein, foto: Daan van Oort

Missie

Het Airborne Museum vertelt het verhaal van de Slag om Arnhem van september 1944. Daarbij kiest het museum voor het bedienen van een breed publiek en is het levend houden van het verhaal voor volgende generaties een belangrijke doelstelling. Niet alleen de historische feiten, maar ook de persoonlijke verhalen van betrokkenen, militairen én burgers, spelen een hoofdrol.

Het museum is een constante en professionele factor in het netwerk dat zich bezighoudt met herdenken en doorgeven van de herinneringen en een belangrijk kenniscentrum waar het gaat om deze episode uit Operatie Market Garden. Het museum beschouwt zich als de belangrijkste hoeder van de kennis over en de meerstemmige herinnering aan de Slag om Arnhem.

» $\frac{P}{3}$

Het museum werkt volgens geldende museale richtlijnen en codes. Volgens diezelfde professionele standaarden draagt het museum zorg voor een unieke en specifieke collectie.

— Het jaar 2022 was alweer het derde jaar op rij dat begon met de deuren dicht vanwege corona. Bovendien kwam al snel een nieuwe crisis op ons af. De illegale Russische aanval op Oekraïne zorgde voor een enorme schok en bracht moeilijk te aanschouwen, schrijnend menselijk leed met zich mee. De oorlog zorgde ook voor veel onzekerheid bij de Nederlandse consument en grote prijsstijgingen, vooral van energie.

Ondanks alles kan het Airborne Museum met tevredenheid terugkijken op 2022. Sinds het museum op 26 januari zijn deuren weer mocht openen, mocht het in totaal 107.500 bezoekers verwelkomen. Met 77.500 bezoekers in Oosterbeek en 30.000 bij Airborne at the Bridge is het museum nog niet terug op het niveau van vóór de coronacrisis. Gezien de gedeeltelijke sluiting, de aanvankelijk nog geldende beperkende maatregelen en de in alle markten merkbare terughoudendheid van de consument, was dat ook niet te verwachten. Het zijn wel cijfers die ondanks alles een sterk herstel aangeven en ook in vergelijking met het merendeel van de opkrabbende musea uitstekend te noemen zijn. Het zijn ook aantallen die ervoor hebben kunnen zorgen dat het Airborne Museum het jaar opnieuw met een positief resultaat kon afsluiten.

Naast tevreden over de harde cijfers, ben ik ook buitengewoon trots op andere werkzaamheden en activiteiten van het museum. Achter de spreekwoordelijke schermen wordt door de medewerkers hard gewerkt aan komende tentoonstellingen, actualisering van educatieve programma's, collectieregistratie, de geplande uitbreiding van de Stiltekamer en vele andere projecten en processen. Daarbij is de sfeer goed en het werkplezier groot. Maar ook vóór de schermen is er in 2022 veel gerealiseerd.

Zo werd in april de tijdelijke tentoonstelling “De Perimeter” geopend, een tentoonstelling met persoonlijke verhalen van zowel burgers als militairen, die zich op verschillende plekken afspeelden in het kleine gebied in Oosterbeek dat in september 1944 uiteindelijk nog in handen was van de 1st Airborne Division. Ongeveer tegelijkertijd werd de vernieuwde perimeterwandeling onthuld.

In samenwerking met de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum (VVAM) werden in het voorjaar en het najaar twee lezingenreeksen georganiseerd. Daarmee werd een belangrijke inhoudelijke activiteit toegevoegd aan de programmering van het museum.

Op initiatief van het Airborne Museum bezocht professor Hal Sosabowski, de achterkleinzoon van generaal-majoor Sosabowski, de regio om lezingen te geven over zijn overgrootvader en familiegeschiedenis. ‘Professor Hal’ hield één lezing in Driel en twee in Oosterbeek, waarvan uiteraard een in het Airborne Museum. Tijdens zijn bezoek werd de bruikleen van de Bronzen Leeuw van generaal-majoor Sosabowski aan het Airborne Museum vernieuwd. Samen met o.a. de Poolse chargé d'affaires werd een *battlefield tour* rondom Driel ondernomen. Het bezoek werd georganiseerd in samenwerking met de Stichting Driel-Polen en mede mogelijk gemaakt door de Poolse ambassade.

De genoemde activiteiten zijn tevens voorbeelden van goede samenwerking tussen het Airborne Museum en diverse andere partijen. Ik hecht er veel waarde aan dat de contacten met de gemeenten, de VVAM, de Stichting Driel-Polen, the Parachute Regiment, de Poolse ambassade, The 1944 Arnhem Fellowship, 11 Luchtmobiele Brigade en vele andere voor het museum belangrijke partners de afgelopen tijd aangenaam en constructief verlopen.

Voor mij persoonlijk was het de eerste keer dat ik in deze functie de september-herdenkingen meemaakte zoals ze zijn bedoeld: voor iedereen. Na twee jaar van beperkingen en kleine gezelschappen was publiek weer welkom bij de herdenkingen. Zo kon de grote betrokkenheid van de mensen uit de omgeving, maar ook uit het Verenigd Koninkrijk en Polen weer gevoeld worden en de gevallen weer de eer betoond worden die hun toekomst.

Na de zware corona-jaren 2020 en 2021, was het jaar 2022 duidelijk een overgangsjaar. Na een moeizame start keerde het museum, vooral qua bezoekersaantallen, langzaam terug naar de normale gang van zaken.

Hopelijk zal dit herstel de komende jaren kunnen doorzetten. Die hoop is er, maar er blijft de nodige onzekerheid. Hoe hoog gaan de prijs- en loonstijgingen zijn? Wat doen de internationale crises met het gedrag van de consument en hoe beïnvloedt dat het museumbezoek? In die zin wordt 2023 een spannend jaar voor het Airborne Museum en vele andere instellingen.

Het Airborne Museum heeft voor 2023 en verder ambitieuze plannen. In 2023 zal de uitbreiding van de Stiltekamer met meer onderscheidingen en persoonlijke informatie gestart worden en staat een bijzondere tijdelijke tentoonstelling op het programma: “Gevlucht om te Vechten – De Joodse vluchtelingen van de 1st Airborne Division”. Met een nog altijd gezonde financiële basis, gemotiveerd personeel en een steeds verder geprofessionaliseerde bedrijfsvoering kijkt het museum vol vertrouwen en met enthousiasme naar de toekomst.

Ronnie Weijers
Directeur-bestuurder

Maart 2023

— Fred de Graaf, voorzitter Raad van Toezicht, en Ronnie Weijers, directeur-bestuurder, leggen namens het Airborne Museum een krans bij de herdenking op de Airborne begraafplaats, foto: Cynthia Leiwakabessy

Inhoud

MISSIE	3
VOORWOORD	6
VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT	10
PUBLIEK EN PRESENTATIE	12
Inleiding	12
De Perimeter	12
Lezingen	12
Airborne at the Bridge	15
Onderwijs en educatie	15
Publieksbereik	17
COLLECTIE	20
Inleiding	20
Depot	20
Registratie en onderzoek	21
Aanwinsten	23
Bruikleenverkeer	23
Stichting Beheer Collectie Airborne Museum	23
BEDRIJFSVOERING EN FINANCIËN	24
Organisatie	24
Bedrijfsvoering	24
Medewerkers	24
Raad van Toezicht	25
Vrijwilligers	26
Samenwerkingen	26
Vereniging Vrienden en begunstigers	28
JAARREKENING 2022	30

HOOFDSTUK 1

— Verslag van de Raad van Toezicht

Eind januari 2022 slaakten de staf, onze vrijwilligers en de Raad van Toezicht een zucht van verlichting toen onze beide museumlocaties hun deuren weer mochten openen.

Waar de eerstvolgende maanden landelijk bij de culturele instellingen nog de nodige terughoudendheid bij het publiek was te bespeuren, zagen Airborne Museum Hartenstein en Airborne Museum at the Bridge de aantallen bezoekers weer relatief snel toenemen. Het verslagjaar 2022 kon dan ook worden afgesloten met in totaal 107.500 bezoekers.

De Raad van Toezicht heeft in 2022 vier maal vergaderd in aanwezigheid van de directeur-bestuurder en zich onder meer gebogen over de financiële reservepositie en de functiebeschrijving en -waardering van de staf.

Tot onze spijt moesten wij aan het eind van het jaar afscheid nemen van ons lid Agnes van Nassau vanwege toegenomen werkzaamheden in haar hoofdberoep.

In haar plaats mochten wij een maand later Gerdien Maaijen als nieuw lid van de raad verwelkomen. De Raad van Toezicht heeft met genoegen geconstateerd, dat de centrale positie die het museum heeft verworven in het kader van de herdenking van de Slag om Arnhem en meer in den brede van de herdenking van de Operatie Market Garden, verder is versterkt.

De directeur-bestuurder en de voorzitter van de Raad van Toezicht nemen actief deel aan de vergaderingen en activiteiten van zowel de Stichting Airborne Herdenkingen als de Stichting Airborne Region.

De hernieuwde samenwerking met en ondersteuning door de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum heeft al tot mooie resultaten geleid en zal ongetwijfeld met enthousiasme worden voortgezet.

Ook de Raad van Toezicht koestert de blijvend goede banden met het Verenigd Koninkrijk en Polen en dankt op zijn beurt de gemeenten Renkum en Arnhem voor de gewaardeerde samenwerking en ruimhartige ondersteuning.

Rest ons de directeur-bestuurder, de stafmedewerkers en onze onmisbare vrijwilligers wederom te danken voor hun tomeloze inzet in het afgelopen verslagjaar.

Mr. G.J. (Fred) de Graaf,
Voorzitter Raad van Toezicht

— Fred de Graaf, foto: Michèle Giebing

Publiek en presentatie

Het Airborne Museum heeft in het beleidsplan de ambitie opgenomen om jaarlijks 95.000 bezoekers te ontvangen in de villa Hartenstein en 40.000 bezoekers bij Airborne at the Bridge. Dat is in 2022 nog niet gelukt, mede omdat de musea nog tijdelijk gesloten waren.

Met bezoekersaantallen van respectievelijk 77.500 en 30.000 kan het museum echter niet anders dan tevreden zijn. Gezien de omstandigheden en vergeleken met andere musea zijn dat uitstekende aantallen, die het vertrouwen dat we haalbare ambities hebben opgetekend versterken.

Het Airborne Museum programmeert regelmatig tijdelijke tentoonstellingen. Het maken van tijdelijke tentoonstellingen biedt het museum verschillende kansen. Inhoudelijk kan verdieping of verbreding geboden worden, waarmee het museum zich meer als kenniscentrum kan profileren. Tentoonstellingen zijn een stimulans tot onderzoek en dragen bij aan een grotere kennis en betere beschrijving van de collectie. Bovendien brengen wisseltentoonstellingen gratis publiciteit

mee en stimuleren zij het herhaalbezoek. In 2022 was in het Airborne Museum Hartenstein de tijdelijke tentoonstelling “De Perimeter” te zien. Bij Airborne Museum at the Bridge werden twee tentoonstellingen geopend, in maart “De Prikbrief” en in september “A Bridge Too Far – van storyboard naar het witte doek”.

Het museum heeft zich meer inhoudelijk geprofileerd door op sociale media meer historische feiten, oude foto's en collectiestukken onder de aandacht te brengen. Daarnaast is in samenwerking met de VVAM een aantal lezingen georganiseerd, die het geïnteresseerde publiek extra verdieping boden.

De Perimeter

In de tijdelijke tentoonstelling “De Perimeter”, mede georganiseerd ter gelegenheid van de vernieuwing van de perimeterwandeling, werden van diverse mensen persoonlijke verhalen verteld, die zich afspeelden op verschillende plekken in de perimeter. Daarmee bood de tentoonstelling gelegenheid collectie te laten zien en verhalen te vertellen die buiten de vaste opstelling zijn gebleven. Met een vernieuwende vormgeving en een audiotour speciaal voor kinderen, vormde de tentoonstelling een passende aanvulling op de presentatie.

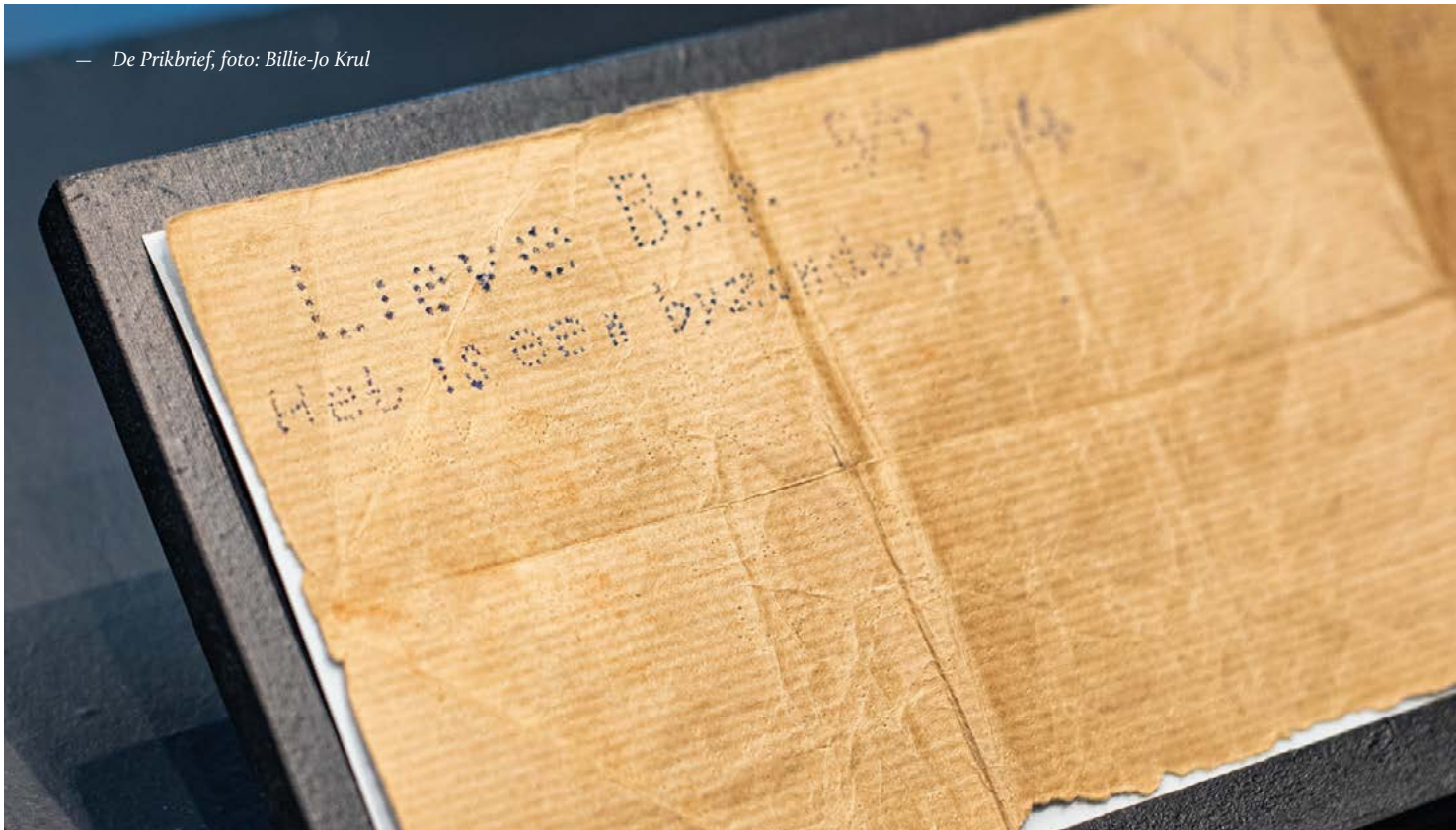
Lezingen

In samenwerking met de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum werden dit jaar twee reeksen van ieder vier lezingen georganiseerd. Met wisselende onderwerpen, passend binnen het onderwerp van het museum, werd daarmee invulling gegeven aan een sterkere inhoudelijke profilering van het museum.

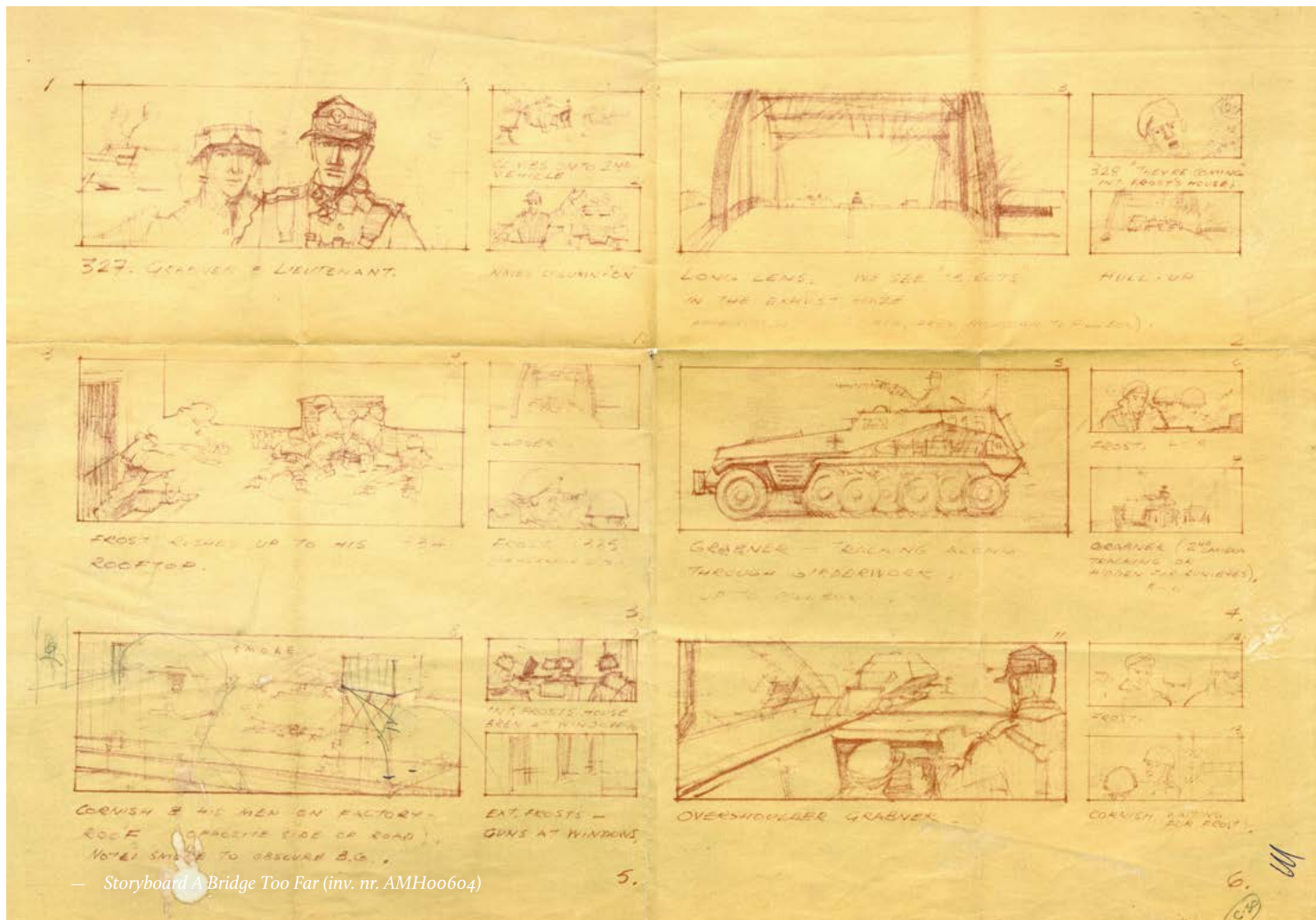
Er werden lezingen gehouden door o.a. kapitein Geert Jonker, commandant van de Bergings- en Identificatiedienst Koninklijke Landmacht,

— De Prikbrief, foto: Billie-Jo Krul

P
14

Otto van Wiggen, Luuk Buist, archeoloog Martijn Reinders, conservator Jory Brentjens en professor Hal Sosabowski, de achterkleinzoon van generaal-majoor Sosabowski.

Airborne Museum at the Bridge

Ook bij Airborne Museum at the Bridge programmeert het museum met regelmaat tijdelijke tentoonstellingen, in principe twee maal per jaar. Daarbij worden de onderwerpen gekozen met oog voor de plaats, dus meer specifiek over de slag bij de Rijnbrug of met een meer Arnhemse accent. Ook organiseert het museum op deze locatie regelmatig activiteiten, zoals wandelingen, rondleidingen of ooggetuigenverhalen.

Van dat laatste is “De Prikbrief” een voorbeeld, die vanaf maart te zien was. In deze tentoonstelling werd het verhaal verteld van Douwe Meijer. Meijer was een Arnhemse verzetsman die in 1944 op transport werd gezet, toen na Dolle Dinsdag Kamp Vught werd ontruimd. Hij slaagde erin met een speld een brief te prikken in een stuk pakpapier, die hij uit de trein gooide. Op wonderbaarlijke wijze bereikte de brief zijn vrouw. Douwe Meijer zou zijn gevangenschap niet overleven. De brief vormt een aangrijpende getuigenis van zijn moed en de liefde voor zijn vrouw en kinderen. Na de tijdelijke tentoonstelling in Arnhem is de prikbrief opgenomen in de vaste opstelling van Airborne Museum Hartenstein in Oosterbeek.

Het museum organiseert op deze locatie regelmatig activiteiten, zoals wandelingen, rondleidingen of ooggetuigenverhalen. Deze activiteiten waren ook in september weer erg populair.

Vanaf september was een andere aanwinst, een storyboard (getekende weergave) van een scène uit de film ‘Een Brug te Ver’, topstuk van de tentoonstelling “A Bridge Too Far. Van storyboard naar het witte doek.” Het betreft de scène waarin SS-Hauptsturmführer Viktor Gräbner een mislukte poging onderneemt de Rijnbrug terug te veroveren op de Britten. Met deze tentoonstelling bleek nog maar eens de aantrekkingskracht van de film met de sterrencast uit 1977. De pers toonde veel belangstelling en het storyboard haalde o.a. *De Telegraaf*.

Airborne Museum at the Bridge wordt geheel gefinancierd door de gemeente Arnhem. Dankzij deze subsidie is het museum, dat uitkijkt op de John Frostbrug, gratis toegankelijk. In de vaste opstelling van Airborne Museum at the Bridge wordt aan de hand van drie persoonlijke verhalen verteld over de gevechten bij de Rijnbrug in september 1944. De verhalen van John Grayburn, Victor Gräbner en Jacob Groenewoud, alle

drie gesneuveld in september 1944, staan symbool voor vele anderen en bieden verschillende perspectieven op de gebeurtenissen. Het uitzicht op de brug wordt bij de presentatie betrokken en zo wordt de historiciteit van de plek benadrukt. De verhalen worden verteld met teksten en foto's, een bijzondere 3D-film en enkele authentieke objecten.

De subsidie van de gemeente Arnhem voorziet erin, dat de opstelling bij Airborne Museum at the Bridge met enige regelmaat kan worden vernieuwd. Zo blijft het museum ‘bij de tijd’. In 2025 wil het museum de plannen gereed hebben om de opstelling in 2027 te kunnen aanpassen. Daarbij zullen inmiddels bekende wensen en opmerkingen van publiek en vrijwilligers worden meegenomen.

Onderwijs en educatie

Tegelijk met de herinrichting en verbouwing van 2019/2020 zijn ook de educatieve programma's geactualiseerd. Zo werden de schoolprogramma's Koffers vol Verhalen en de Zelfstandige Museumtour volledig vernieuwd. In 2022 is het schoolprogramma Koffers vol Verhalen weer volledig geactualiseerd met nieuwe uitdagende vragen en opdrachten die aansluiten bij het huidige onderwijs. Het museum heeft met het ontwikkelen van de nieuwe presentatie een audiotour ontwikkeld met 60 persoonlijke en verdiepende verhalen over historische objecten in de presentatie. Deze audiotour is beschikbaar in vier talen: Nederlands, Engels, Pools en Duits. Daarnaast is er ook een speciale gezinsaudiotour ontwikkeld waarmee gezinnen met kinderen van 8-13 samen het museum kunnen ontdekken.

Voor schoolgroepen kent het Airborne Museum een divers aanbod. Het museum beschikt over interessante en uitdagende programma's voor het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Deze programma's zijn veelal beschikbaar in het Nederlands en het Engels. Voor onderwijsgroepen van het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs wordt door het team van het Airborne Museum maatwerk geleverd.

Daarnaast biedt het museum wandelingen aan onder begeleiding van een gids, een rondleiding op de Airborne Begraafplaats en speurtochten door Park Hartenstein en bij de John Frostbrug. Ook zijn er nog altijd ooggetuigen die hun verhaal over de gebeurtenissen van september 1944, die zij als kind meemaakten, vertellen.

— Kinderen bezig met het educatieve programma *Koffers Vol Verhalen*, foto: Daan van Oort

— Billboard De Perimeter.

Het museum deelt meer kennis via de website en sociale media. Zo profileert het museum zich meer als inhoudelijk gedreven kenniscentrum. Er worden ten minste wekelijks aan de hand van foto's of objecten gebeurtenissen uit september 1944 onder de aandacht gebracht en nader toegelicht.

De nadruk ligt de komende jaren op de bewaking van de kwaliteit van het educatieve aanbod. Daarnaast kunnen er kansen zijn educatief aan te sluiten bij activiteiten, tentoonstellingen of evenementen, zowel van het Airborne Museum als van partners. Zo streeft het museum ernaar om bij iedere tijdelijke tentoonstelling ook een programmering voor de jeugd te ontwikkelen. Het museum verkent hoe het nog meer scholieren uit de regio een bezoek aan het museum kan laten brengen, door met meer scholen en/of gemeenten structurele afspraken te maken.

MBO Burgerschap en Vrijheid: Vrijheid en de Slag om Arnhem

In samenwerking met Erfgoed Gelderland, onderwijsinstellingen en andere musea was het Airborne Museum in het schooljaar 2021/2022 betrokken bij de ontwikkeling van de MBO-leerlijn 'Burgerschap en Vrijheid'. De leerlijn laat studenten van het MBO in vijf tot acht lessen kennismaken met de waarde van vrijheid, in het verleden maar ook nu. Bij dit programma is een bezoek aan een museum dat zich bezighoudt met de Tweede Wereldoorlog inbegrepen, waar de studenten het thema vrijheid bespreken aan de hand van eigen inzichten en historische gebeurtenissen. Zo trekt de leerlijn een verband tussen vrijheid in het verleden en heden. De methode *oral history* speelt voor dit educatieve programma een grote rol. Via de ervaringen van anderen, kunnen studenten verder reflecteren op het thema vrijheid.

De 'pilot' van deze museumbezoeken vond plaats in het Airborne Museum. Het Airborne Museum ontwikkelde hiervoor, in samenwerking met de docenten en de drie andere deelnemende musea (Vrijheidsmuseum, Nationaal Onderduikmuseum Aalten en Herinneringscentrum Apeldoornsche Bosch) een nieuw programma: *Vrijheid en de Slag om Arnhem*. Tijdens dit educatieve programma worden de MBO-studenten uitgedaagd om te reflecteren op het thema vrijheid. De studenten bespreken onder begeleiding van een museumdocent actuele vraagstukken zoals dienstplicht en keuzevrijheid, ontdekken zelf het museum door middel van gerichte probleemstukken en bereiden een interview voor met een Britse militair.

Publieksbereik

In 2022 mocht het Airborne Museum maar liefst 107.500 bezoekers ontvangen. Een prachtig resultaat na twee uitdagende coronajaren. Van de 107.500 bezoekers ontving Airborne Museum Hartenstein, gevestigd in Oosterbeek, er 77.500. Airborne Museum at the Bridge, de gratis te bezoeken museale dependance in Arnhem, ontving er 30.000.

Het museum is nog niet op het niveau van vóór de coronacrisis. In 2019 werd 75-jaar vrijheid gevierd en vestigde het Airborne Museum voor het derde jaar op rij een bezoekersrecord met een totaal van 155.000 bezoekers. In 2018 waren dit er 131.000. Onder twee belangrijke doelgroepen, internationale touroperators en oudere bezoekers, was in 2022 nog enige voorzichtigheid te merken.

Doelgroepen

Begin 2022 is er een nieuw ticketingsysteem geïmplementeerd. Dit systeem maakt het mogelijk om bezoekersgegevens in kaart te brengen – een belangrijk onderdeel van het lopende bezoekersonderzoek.

Online

Het Airborne Museum lanceerde in 2022 haar nieuwe website, ontwikkeld door designbureau *Beautiful Minds*. Na de verbouwing in 2020 is er een discrepantie ontstaan tussen de fysieke identiteit in het museum en de identiteit waar het museum mee naar buiten trad. De nieuwe website omhelst beide en presenteert deze als één heldere identiteit. Daarnaast is, door onder andere nieuwe routing en vernieuwd ontwerp, het gebruiksgemak voor bezoekers geoptimaliseerd.

Perimeter de Podcast

In september 2022 betrad het museum het podcastdomein. Een medium dat in korte tijd enorm in populariteit is gestegen en door het verdiepende karakter bijzonder geschikt is voor het verhaal van het Airborne Museum.

In 'Perimeter de Podcast' luister je naar persoonlijke getuigenissen van de gebeurtenissen in de perimeter. Deze podcast is een aanvulling op de tijdelijke tentoonstelling 'De Perimeter'.

— RTL 4 maakt opnames in het Airborne Museum.

— Miniaturen in het Airborne Museum.

Free Publicity

Het Airborne Museum heeft in 2022 veel free publicity mogen genieten. Naast brede aandacht in de regionale media, waar het museum goede banden mee heeft, trekt het museum ook de aandacht van nationale media. Het museum heeft mooie publicaties met onder andere titels als *De Telegraaf* en *Onderweg naar de Regio* gerealiseerd.

Activiteiten

Naast het reguliere activiteitenprogramma debuteerde dit jaar de lezingenreeks in samenwerking met de Vrienden van het Airborne Museum. Er werden twee keer vier lezingen georganiseerd. De meest bezochte lezing was die van Hal Sosabowski – achterkleinzoon van de Poolse generaal-majoor Stanisław Sosabowski.

In oktober werden de eerste War Games in het Airborne Museum georganiseerd. De Slag om Arnhem werd in detail nagebootst met figuren van 28mm op nauwkeurig nagemaakt terrein. De spellen werden gepresenteerd door een kleine groep Nederlandse, Duitse en Britse wargamers. Bezoekers werden uitgenodigd mee te spelen.

Trip Advisor

In 2022 heeft het museum wederom een ‘Travellers’ Choice Award’ van Trip Advisor mogen ontvangen.

— Collectie

Het Airborne Museum beheert een unieke collectie documenten en objecten met betrekking tot de Slag om Arnhem. De collectie is eigendom van de Stichting Beheer Collectie Airborne Museum (SBCAM) en in bruikleen gegeven aan de Stichting Airborne Museum. De collectie bestaat uit verschillende deelcollecties.

Zo is er de archiefcollectie, de collectie realia, de fotografiecollectie en de bibliotheekcollectie. Het merendeel van de collectie werd geschonken door veteranen en bewoners van de regio. Het museum verwerft nog altijd vrijwel alleen collectie door het in ontvangst nemen van schenkingen.

In 2020 is het collectiebeleid geactualiseerd, door opstellen van het Collectieplan 2021-2025. Dit plan voldoet in alle opzichten aan de Museumnorm 2020. Dat betekent dat de Ethische Code voor Musea wordt gehanteerd en dat bij elke afstoting uit de collectie de Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO) wordt toegepast. In het Collectieplan wordt ook het werk uiteengezet dat het museum nog te verrichten heeft aan de collectie, bijvoorbeeld waar het gaat om herkomstonderzoek, beschrijving en digitalisering van de collectie. Ook in 2022 zijn daar weer de nodige stappen in gezet.

Het Collectieplan zal in 2023 wel enigszins worden aangepast, omdat het museum gemerkt heeft dat de criteria op grond waarvan aangeboden nieuwe aanwinsten worden geaccepteerd dan wel geweigerd, nog concretisering behoeft.

Depot

De collectie van het Airborne Museum is ondergebracht in de depots van Helicon in Zoeterwoude en bij het Gelders Archief in Arnhem. Gezien de beperkte ruimte en het klimaat in Villa Hartenstein was het onvermijdelijk de collectie elders onder te brengen. Tegelijkertijd heeft dit een situatie gecreëerd die het werken met de collectie bemoeilijkt. De collectie is de basis van de tentoonstellingen die het museum maakt en de publicaties die het uitgeeft. Naar de collectie wordt onderzoek gedaan, zij wordt gefotografeerd en gedigitaliseerd, zodat zij digitaal ontsloten kan worden voor publiek.

Het museum streeft er dan ook naar de collectie dichterbij het museum onder te brengen. In december 2021 heeft de gemeenteraad van Renkum besluiten genomen omtrent de herontwikkeling van Park Hartenstein. In de voorlopige plannen is rekening gehouden met de wens van het Airborne Museum om een depot en ontvangstruimte te realiseren.

De intentie van het museum is een depot en archief op loopafstand te realiseren, waarin ruimte is voor een studiezaal, zodat onderzoekers en geïnteresseerden (op aanvraag) de collectie en het archief kunnen raadplegen. In 2022 heeft het museum de eisen en wensen voor een dergelijk depot, inclusief studiezaal, verder uitgewerkt in een projectplan en onder de aandacht van de gemeente Renkum gebracht. Onze plannen kunnen rekenen op steun, maar in de ontwikkeling van het gebied zit door verschillende omstandigheden (denk o.a. aan de stikstofproblematiek) helaas nog nauwelijks voortgang.

Registratie en onderzoek

De afgelopen jaren is veel werk gestoken in de registratie en beschrijving van de collectie. Door de extra aandacht die deze belangrijke museale taak heeft gekregen, zijn ook de onvolkomenheden in de collectieregistratie beter in beeld. Zo blijkt van de 20.000 in het collectieregistratiesysteem (Adlib) geregistreerde objecten ongeveer 20% te bestaan uit moderne correspondentie of reproducties, die niet tot een museale collectie gerekend kunnen worden, of uit reeds afgestoten objecten. Van de overgebleven 16.000 objecten was weliswaar 90% geregistreerd, maar niet op een werkbare of vindbare manier.

Het museum heeft zich als norm gesteld dat het een object als geregistreerd beschouwt wanneer het geregistreerd is met titel, beschrijving, standplaats, herkomst en persoonsgegevens, waarbij gestandaardiseerde thesaurustermen zijn gebruikt. Volgens die norm was begin 2021 slechts zo'n 5% van de collectie geregistreerd. Die registratiegraad is in 2021 al toegenomen tot 18% en nam in 2022 verder toe tot ongeveer 25% (een stijging van ruim 1.200 objecten). Met de uitvoering van het Deltaplan, helaas uitgesteld naar 2023, zouden nog eens ongeveer 1.500 objecten worden gefotografeerd en geregistreerd volgens deze norm.

In Adlib is een heldere hiërarchische thesaurusstructuur opgebouwd. Dit verbetert de vindbaarheid van objecten; er kan bijvoorbeeld gezocht worden op objectsoort of objectcategorie, maar ook op trefwoorden naar onderwerp. Het systeem is daarnaast grondig opgeschoond, bijvoorbeeld door het verwijderen van dubbelingen in het persoonsregister. Sommige personen

kwamen meer dan eens voor in het systeem, bijvoorbeeld een keer met volledige naam en nog een keer onder de bijnaam, of door een spelfout. Dat maakt het lastig het hele ensemble aan objecten te vinden dat aan deze persoon is gekoppeld, terwijl juist die toeschrijvingen voor het museum belangrijk zijn.

Al deze aanpassingen in de collectieregistratie vergen naast geduld, zorgvuldigheid en aandacht ook grondig onderzoek. De bijvangst is een enorme verrijking van de kennis die het Airborne Museum heeft over de objecten in de collectie, hun herkomst en de personen aan wie zij toebehoorden. Daarenboven wordt deze kennis vindbaarder en toegankelijker, uiteindelijk ook voor andere onderzoekers.

In 2021 werd middels een pilot van Collectie Gelderland het eerste deel van de collectie digitaal ontsloten.¹ In 2022 zou gestart worden met de digitalisering van een deel van de collectie in het kader van het Deltaplan van de Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45 (SMH). Door personele problemen binnen dit project is er helaas vertraging ontstaan, maar in de eerste maanden van 2023 worden deze werkzaamheden alsnog uitgevoerd. Naar verwachting zullen ongeveer 1.500 objecten zo voorzien worden van een goede foto, naar wens geregistreerd en digitaal ontsloten kunnen worden.

¹<https://www.collectiegelderland.nl/organisaties/airbornemuseum>

— Voorzitter Otto van Wiggen overhandigt namens de VVAM de duivenkoker aan het Airborne Museum.

— Colonel Commandant van het Parachute Regiment Andrew Harrison en de buste van John Waddy (foto: Arjan Vrieze).

Aanwinsten

Ook in 2022 kon het museum diverse interessante objecten toevoegen aan de collectie. Alle aanwinsten zijn verkregen door schenking. Hieronder enkele aansprekende voorbeelden van de nieuw verkregen objecten.

- Boek “With the Red Devils” met een handtekening van generaal-majoor Urquhart
- Onderscheidingen van Samuel J. Kendrick
- Een zgn. duivenkoker, waarin door het Corps of Signals duiven zijn vervoerd. Deze duivenkoker is een schenking van de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum.
- Een gebonden babyboek met illustraties van Rien Cramer, met de hand beschreven voor Johanna Petronella Klootwijk (24-9-1944 – 10-8-1946). In dit babyboek beschrijven de ouders de vlucht vanuit Arnhem naar Dordrecht met hun pasgeboren dochtertje.
- Objecten en foto's van Robert Douglas (1916-2007) van de Royal Engineers.
- De in 2021 van het Parachute Regiment verkregen buste van majoor John Llewellyn Waddy is in 2022 van een bruikleen omgezet in een schenking.

Bruikleenverkeer

In 2022 zijn er geen uitgaande bruiklenen geweest. Voor de tentoonstelling ‘De Perimeter’ zijn enkele objecten ingeleend. Het betreft o.a. een PIAT (een draagbaar antitankwapen) uit de collectie van het Arnhemse Oorlogsmuseum 40-45 en de opgegraven *cap badge* en het gasmasker van private Albert Willingham.

Stichting Beheer Collectie Airborne Museum

In 2021 bestond het bestuur van de Stichting Beheer Collectie Airborne Museum uit de volgende personen:

Cees de Monchy	– voorzitter
Margret Vincent	– secretaris
Robert Jan Dil	– penningmeester
Robert Voskuil	– bestuurslid
Robert de Rijke	– bestuurslid

Het bestuur heeft in 2022 twee maal vergaderd met de directeur-bestuurder, de conservator en de registrator van het museum.

HOOFDSTUK 4

— Bedrijfsvoering en financiën

Stichting Airborne Museum wordt binnen de richtlijnen Code Cultural Governance bestuurd door middel van het directeur-bestuurder en Raad van Toezicht model. Dat wil zeggen dat de directeur van het museum als directeur-bestuurder ook de stichting leidt.

Organisatie

De organisatie van het Airborne Museum Hartenstein en Airborne Museum at the Bridge bestond begin 2022 uit een staf van 8 personen. In november is de staf uitgebreid met een medewerker schoonmaak.

Het museum kent een platte organisatie. Iedere medewerker legt direct verantwoording af aan de directeur. Veel werkzaamheden, zoals de realisatie van tijdelijke tentoonstellingen, vinden plaats in projectteams. De medewerkers hebben budgetbevoegdheid op hun eigen gebied. Wekelijks vindt een overleg plaats met de hele staf.

Bedrijfsvoering

In 2022 is het kassa- en reserveringssysteem vervangen. Het vorige systeem vertoonde te veel gebreken, met name op het gebied van rapportage. Hoewel dit een omvangrijke operatie was, die veel inzet en capaciteit heeft gevraagd, is de staf erg tevreden over de overgang. Registratie en vooral rapportage zijn van een hoger niveau en het systeem is gebruiksvriendelijker. Zonder goede en betrouwbare rapportage ontbreken de instrumenten voor sturing en bijstelling op allerlei gebied, met name financieel en voor wat betreft de marketinginspanningen. Deze investering verdient zich terug door de gebruiksvriendelijkheid en een betere planning & control.

Medewerkers

Het personeel van het Airborne Museum bestaat uit kundige en zeer gemotiveerde mensen, die graag in het museum werken en in hoge mate toegerust zijn op hun taken. Het museum is echter een kleine organisatie, waarin werknemers relatief weinig mogelijkheden tot groei hebben. Het is daarom belangrijk mensen te motiveren door ze verantwoordelijkheid te geven, scholing aan te bieden en een prettige werkomgeving te blijven bieden.

— De Raad van Toezicht, v.l.n.r. Ad van Liempt, Gonnie van Dijken, Fred de Graaf, Gerdien Maaijen en Cees de Monchy, met directeur Ronnie Weijers, foto: Michèle Giebing.

In de afgelopen jaren is er meer taak- en budgetverantwoordelijkheid bij de medewerkers gelegd. De werksfeer is uitstekend. Het is een belangrijke doelstelling om dit zo te houden en de, veelal jonge, medewerkers onder prettige omstandigheden verder professioneel te laten groeien. Uiteraard betekent goed werkgeverschap ook dat onze mensen marktconform worden beloond. De Museum CAO en het Functiehandboek van de Museumvereniging zijn daarbij leidend. Een van de opgaven voor de komende jaren is dan ook om een grotere loonsom een plek te geven in de begroting. In 2021 is een begin gemaakt met het opnieuw beschrijven van alle functies, zodat de omschrijvingen beter aansluiten bij het Functiehandboek en objectief gewaardeerd kunnen worden. Door enkele personele wisselingen in 2022 heeft deze operatie wat vertraging opgelopen, maar in 2023 zullen alle functies beschreven en gewaardeerd zijn conform het handboek. In 2022 is de staf uitgebreid met een medewerker schoonmaak. Dit bleek noodzakelijk om de continuïteit en flexibiliteit van de schoonmaakwerkzaamheden te garanderen, wat in musea een noodzaak is, en zorgt bovendien voor een kostenbesparing.

In 2022 waren de staffuncties als volgt ingevuld:

Ronnie Weijers	– directeur-bestuurder
Dana van Ooijen	– medewerker bedrijfsvoering (vanaf 1-4-2022)
Stéphanie Vermaten	– medewerker bedrijfsvoering (tot 1-4-2022)

Jory Brentjens	– conservator
Lisa van Kessel	– coördinator publiek en presentatie
Yvette Polman	– PR, marketing en communicatie
Anouk ter Horst	– sales & relatiebeheer (vanaf 1-7-2022)
Antoinette Bakker	– sales & relatiebeheer (tot 12-7-2022)
Susan Rijke	– registrator, medewerker beheer en behoud
Hans van Mierlo	– facilitaire zaken
Robert Frederiks	– medewerker schoonmaak (vanaf 1-11-2022)

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestaat uit vijf leden. Hij is samengesteld uit leden met bestuurlijke, financiële, juridische en museale vakinhoudelijke kennis. De leden ontvangen geen vacatiegelden daar alle werkzaamheden op vrijwillige basis worden verricht. De raad heeft in 2022 vier maal vergaderd.

De Raad van Toezicht bestond in 2022 uit de volgende leden:

Fred de Graaf (1950) voorzitter, was van 1999 tot 2011 burgemeester van Apeldoorn en daarnaast was hij van 2003 tot 2015 lid van de Eerste Kamer. In 2011 nam hij het voorzitterschap over. In deze functie was hij tevens voorzitter van de Verenigde Vergadering van de

Staten-Generaal. De afgelopen jaren was De Graaf zeer actief binnen het herdenkingswerkveld, waaronder als voorzitter van de Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45 en in 2018 als voorzitter van het Platform WO2.

Gonnie van Dijken (1969) richt zich op het geven van organisatieadviezen en vervult interim opdrachten om organisaties te verbeteren. Zij heeft daarvoor ruim twintig jaren bij de Rabobank gewerkt in diverse directiefuncties bij lokale banken. Zo heeft zij mede leiding gegeven aan de fusie tussen de Rabobank Leeuwarden-Noordwest Friesland en de Friesland Bank. Onlangs rondde ze met goed gevolg een masteropleiding Bedrijfskunde aan de Universiteit van Amsterdam af.

Ad van Liempt (1949) is journalist, auteur en programmamaker. Hij was o.a. hoofdredacteur van het tv-programma NOVA en eindredacteur van het geschiedenisprogramma *Andere Tijden*. Hij schreef tal van boeken over historische onderwerpen, vooral over de Tweede Wereldoorlog.

Cees de Monchy (1950) was werkzaam als partner advocaat en notaris, eerst bij Nauta Dutilh en vanaf 1992 bij De Brauw Blackstone Westbroek. Daarnaast was hij bestuurslid bij een groot aantal cultuur bevorderende stichtingen. Thans is hij bestuurder en commissaris bij diverse vennootschappen en professionele stichtingen.

Agnes van Nassau (1981) is sinds 2016 werkzaam als HR Manager bij Museum Het Valkhof en voor het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten in Nijmegen. Richtte het HR-netwerk voor de culturele sector op voor de regio Arnhem-Nijmegen en participeert in verschillende projecten op het gebied van diversiteit en inclusie. Het formuleren van strategisch HRM-beleid en (her)structurering van organisaties zijn voor haar terugkerende thema's.

Per 31 december 2022 heeft Agnes van Nassau haar functie neergelegd. Zij is per 1 januari 2023 vervangen door Gerdien Maaijen.

Gerdien Maaijen (1980) werkt als verandermanager bij Triodos Bank. Eerder heeft zij verschillende (internationale) functies gehad in zowel de private sector (verschillende industrieën) als de publieke sector. Gerdien is lid van de gemeenteraad in Overbetuwe, lid van de Professional Advisory Committee (PAC) van Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN) International School of Business (ISB) en voorzitter van de Geurt van Lonkhuyzen Stichting in Ede.

Rooster van aftreden

De leden van de Raad van Toezicht treden af volgens een rooster van aftreden met inachtneming van een zittingsduur van vier jaren. De leden van de raad van toezicht zijn één keer terstond herbenoembaar.

Lid	Benoemd per	1 ^e verlenging per	tot uiterlijk
Fred de Graaf	01-01-2019	01-01-2023	01-01-2027
Cees de Monchy	27-12-2018	27-12-2022	27-12-2026
Ad van Liempt	01-09-2020		
Gonnie van Dijken	01-09-2021		
Gerdien Maaijen	01-02-2023		

Vrijwilligers

Het Airborne Museum draait voor een groot deel op vrijwilligers. De vrijwilligers van het museum zetten zich in als gastheren en -vrouwen bij het Airborne Museum Hartenstein en Airborne Museum at the Bridge, als weekendmanagers en als rondleiders en museumdocenten. Daarnaast zijn er vrijwilligers die assisteren op het gebied van facilitaire zaken en onderhoud. In 2021 waren er 100 vrijwilligers voor de organisatie werkzaam. Zij ontvingen hiervoor een vrijwilligersvergoeding.

In de afgelopen jaren is er vrijwilligersbeleid opgezet en uitgevoerd. Ook worden vrijwilligers voortdurend bijgeschoold, het laatste jaar vooral op het gebied van veiligheid (BHV).

Het museum zal altijd voor een deel een vrijwilligersorganisatie blijven en zet zich in om ook de vrijwillige werknemer een prettige werkomgeving te bieden, waarin deze voldoende verantwoordelijkheden draagt en zich daarnaast voldoende ondersteund en gewaardeerd weet.

Jaarlijks worden er twee vrijwilligersborrels georganiseerd. Bij nieuwe tijdelijke tentoonstellingen wordt de vrijwilligers een exclusieve voorbezichtiging aangeboden. De vrijwilligers worden op verschillende manieren geïnformeerd, onder meer door een wekelijkse nieuwsbrief.

Samenwerkingen

Het Airborne Museum neemt een centrale plaats in de herinneringscultuur rondom de Slag om Arnhem in. Deze netwerkfunctie wil het museum behouden en versterken. Daartoe werkt het museum constructief samen met diverse partijen binnen en buiten de Airborne-regio.

Regionaal

De Stichting Airborne Region (SAR) biedt, in opdracht van de vier Airborne-gemeenten, de aangesloten partners een podium voor samenwerking, inhoudelijke versterking en profilering. De SAR onderscheidt bij indeling van activiteiten en partners drie pijlers: Herdenken, Beseffen en Beleven. Het museum fungeert in de regio als inhoudelijke vraagbaak en herbergt de community manager *Beseffen*. De voorzitter van de Raad van Toezicht van het museum, Fred de Graaf, is als vertegenwoordiger van het Airborne Museum bestuurslid van de Stichting Airborne Region. De directeur-bestuurder van het museum is als adviseur aanwezig bij de vergaderingen van het bestuur van de SAR.

De gemeenten Renkum en Arnhem zijn vanzelfsprekend belangrijke partners voor het Airborne Museum. De gemeenten koesteren het Airborne-verleden en erkennen de belangrijke rol die het museum speelt in het doorvertellen van dit dramatische hoofdstuk uit de plaatselijke geschiedenis. Zij zijn ook regelmatig opdrachtgever van het museum, zoals bij de vernieuwing van de perimeterwandeling in Oosterbeek. De gemeente Renkum verleende het Airborne Museum in 2021 financieel broodnodige coronasteun. De gemeente Arnhem maakt Airborne Museum at the Bridge mogelijk.

Ook met de provincie Gelderland, Stichting Erfgoed Gelderland, Het Gelders Archief en WO2Gld onderhoudt het museum belangrijke banden. Het museum werkt regelmatig samen met Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) en met de HAN University of Applied Sciences. Daarnaast zijn de lokale en regionale herdenkingsorganisaties onmisbaar in ons netwerk: SAH, PRAFC, PSVR, Stichting Driel-Polen. Net als overigens collega-musea zoals het Vrijheidsmuseum, het Nationaal Onderduikmuseum Aalten en de Eusebiuskerk.

Nationaal

De Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45 (SMH 40-45) is een samenwerkingsverband van de grootste oorlogsmusea- en herinneringscentra in Nederland. De Stichting 'behartigt de belangen van de Nederlandse musea en herinneringscentra, die ieder afzonderlijk en gezamenlijk op kwalitatief hoog niveau de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog overdragen aan een breed publiek, waarmee ze dit publiek aanzetten na te denken over vraagstukken met betrekking tot vrijheid en mensenrechten'. Het Airborne Museum neemt deel aan verschillende gezamenlijke projecten van de SMH. In het komende jaar zal met name het Deltaplan ten uitvoer komen, een gezamenlijk project ter verdere digitalisering en ontsluiting van de collecties van bij de SMH aangesloten instellingen. Het algemeen bestuur van de SMH wordt gevormd door de directies van de 15 participerende leden en een onafhankelijk voorzitter.

Het Airborne Museum is aangesloten bij de Museumvereniging.

De Liberation Route Europe Foundation (LREF) is een steeds uitbreidende internationale herdenkingsroute die mijlpalen uit de moderne Europese geschiedenis met elkaar verbindt. Het Airborne Museum is één van de grondleggers van de LREF en nog altijd partner. Een voorbeeld van dit partnerschap is de samenwerking aan de vernieuwing van de perimeterwandeling, die in 2022 is gerealiseerd.

Fondsen zijn voor het Airborne Museum onmisbare partners bij het realiseren van grotere projecten. Dat het Airborne Museum gedurende de coronacrisis gezond bleef, heeft het mede te danken aan het vfonds en het Mondriaan fonds.

Het museum onderhoudt goede banden met Defensie. In eerste instantie valt daarbij te denken aan 11 Luchtmobiele Brigade, maar ook aan bijvoorbeeld het Veteraneninstituut, het Impresariaat Militaire Muziek en de afdeling communicatie van het Ministerie. Resultaat van deze goede banden is onder meer dat het Airborne Museum steeds vaker gastheer mag zijn van door de krijgsmacht georganiseerde aansprekende evenementen of ontvangsten. Zo vond in mei de commando-overdracht van 11 Geneeskundige Compagnie plaats bij het museum. In september was de Annual International Airborne Commanders Conference (AIACC) te gast in het museum, dat een programma verzorgde met o.a. verschillende battlefield tours.

Internationaal

De bijzondere banden die in en na september 1944 groeiden tussen de Nederlandse bevolking en de Britse en Poolse militairen zijn nog altijd niet gesleten en worden als vanzelfsprekend doorgegeven aan volgende generaties. Niet alleen aan nabestaanden van betrokkenen, maar via het Parachute Regiment en de Poolse Luchtmobiele Brigade “Sosabowski” ook aan latere generaties militairen in het VK en Polen, die de tradities van hun voorgangers bewaren en met trots “Arnhem 1944” in het vaandel dragen.

De banden met de Arnhem 1944 Fellowship, het Parachute Regiment, de ambassades en de Poolse Luchtmobiele Brigade zijn traditioneel belangrijk voor het Airborne Museum. Door een gastvrije en coöperatieve houding heeft het museum deze banden de laatste jaren weten te versterken.

Vereniging Vrienden en begunstigers

In de afgelopen jaren zijn de banden met de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum aangehaald. De in corona-tijd geworven abonneementhouders van het museum zijn toegevoegd aan het ledenbestand van de VVAM. Deze uitbreiding maakt de Vriendenvereniging sterker en nog beter in staat het museum te ondersteunen. Mede dankzij deze samenvoeging, maar ook door een gestage ledengroei in 2022, had de VVAM eind 2022 ruim 700 leden.

De Vriendenvereniging houdt haar ledenvergaderingen en thema-avonden weer in het Airborne Museum. Met ingang van 2022 organiseert het museum ook weer samen met de VVAM activiteiten, zoals lezingen. De Vereniging van Vrienden steunde het museum in 2022 met een bijdrage van € 6.000. Deze bijdrage was bij uitzondering niet voor een specifiek project maar, op verzoek van de directie, een bijdrage aan de explosief gestegen energielasten.

Het Airborne Museum heeft met enkele donateurs een langjarige relatie. Dat betreft enkele ruimhartige particulieren, het beleggingsbedrijf Sequoia en de Advocaten van Van Riet.

SEQUOIA
VERMOGENSBEHEER

*de*Advocaten
*van*vanRiet

— Een internationaal gezelschap van commandanten van luchtmobiele eenheden te gast tijdens de AIACC 2022.

— Arnhem-veteraan Geoff Roberts op bezoek in het Airborne Museum, foto: Dick Goodwin.

Hoofdstuk 9

— Jaarrekening 2022

VERKORTE JAARREKENING STICHTING AIRBORNE MUSEUM

Balans per 31 december 2022

	31-12-2022	31-12-2021
ACTIVA	€	€
Materiële activa	994.373	1.210.089
Totaal vaste activa	994.373	1.210.089
Vorraden	53.713	51.695
Vorderingen en overlopende activa	210.708	128.130
Liquide middelen	843.787	806.507
Totaal vlottende activa	1.108.208	986.332
TOTALE ACTIVA	2.102.581	2.196.421

	31-12-2022	31-12-2021
PASSIVA	€	€
Algemene reserve	290.632	422.993
Bestemmingsfonds vaste lasten	250.000	0
Bestemmingsfonds nieuwbouw	930.636	998.641
Bestemmingsreserve wisseltentoonstelling	33.720	33.720
Bestemmingsfonds opstallerslasten	50.837	39.814
Bestemmingsfonds COVID-19	0	100.000
Totaal eigen vermogen	1.555.825	1.595.168
Voorzieningen Airborne Museum at the Bridge	243.037	206.037
Kortlopende schulden	303.719	395.216
TOTALE PASSIVA	2.102.581	2.196.421

Staat van baten en lasten over 2022

	2022	begroting 2022	2021
Baten waarvoor een tegenprestatie is geleverd	1.093.876	958.000	533.242
Subsidie- en fondsbaten	476.892	362.220	624.231
Som der baten	1.570.768	1.320.220	1.177.473
Inkoopwaarde van de tegenprestaties	174.819	132.840	70.304
	1.395.949	1.187.380	1.107.169
Personeelskosten	427.218	405.500	314.245
Afschrijvingen	226.177	238.570	245.069
Financiële lasten	4.971	5.000	2.747
Expositiekosten	339.209	344.440	266.595
Overige lasten	437.717	346.050	334.534
Som der lasten	1.435.292	1.339.560	1.163.190
Resultaat	- 39.343	- 152.180	- 56.021

Resultaatbestemming

Het resultaat is als volgt verdeeld:

Bestemmingsfonds COVID-19	- 100.000	-	- 60.000
Bestemmingsfonds nieuwbouw	- 182.566	- 182.570	- 182.566
Bestemmingsfonds opstallerslasten	114.561	-	-
Bestemmingsfonds Masterplan	11.023	9.600	39.814
Bestemmingsfonds vaste lasten*	250.000	-	-
Toevoeging aan algemene reserves*	- 132.361	20.790	146.731

* Dit betreft het feitelijke exploitatieresultaat van de stichting

Toelichting op de jaarrekening 2022

Balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan voor het grootste deel uit de geactiveerde lasten van de nieuwbouw 2008/2009. Daarop is € 182.566 afgeschreven, dit wordt ten laste gebracht van het Bestemmingsfonds nieuwbouw. In 2022 is geïnvesteerd in het nieuwe kassasysteem, de nieuw aangeschafte hardware is geactiveerd onder Inventaris.

Vlottende activa

De stand van de vorderingen op debiteuren is dit jaar hoog omdat enkele grotere bedragen op balansdatum nog niet waren ontvangen

Eigen vermogen

De Raad van Toezicht heeft in zijn vergadering van november 2022 besloten de Algemene reserve te splitsen in een Bestemmingsreserve vaste lasten ter hoogte van € 250.000 en een Algemene reserve voor het overige deel. Om dit te realiseren is het exploitatieresultaat van € 117.639 per saldo voor € 250.000 toegevoegd aan de Bestemmingsreserve vaste lasten en voor € 132.361 onttrokken aan de Algemene reserve.

Uit het Bestemmingsfonds nieuwbouw is een bedrag onttrokken ter grootte van de afschrijvingen op de nieuwbouw 2008/2009 (€ 182.566). Om het bestemmingsfonds, waaruit jaarlijks de afschrijvingen op de nieuwbouw worden gefinancierd, op hetzelfde niveau als de geactiveerde lasten te krijgen, wordt € 114.561 aan de reserve toegevoegd, zodat aan het einde van de afschrijvingsduur geen tekort optreedt.

Van de forfaitaire bijdrage van de gemeente Renkum aan de lasten van opstal en groot onderhoud van € 45.000 is in 2022 € 33.977 besteed aan dat doel. Het restant ad € 11.023 is toegevoegd aan het Bestemmingsfonds opstallerslasten.

Het bestemmingsfonds Covid-19 is opgeheven.

Voorzieningen

De voorzieningen huurdersonderhoud en presentaties worden jaarlijks aangevuld conform afspraak bij beschikking met de gemeente Arnhem.

Kortlopende schulden

De i.v.m. de coronacrisis uitgestelde loonheffing is in 2022 geheel betaald.

Staat van baten en lasten

De begroting ging uit van 87.000 bezoekers, uiteindelijk werd het Airborne Museum Hartenstein door 77.500 bezoekers bezocht. De bezoekers betaalden echter gemiddeld een hogere toegangsprijs dan waarmee in de begroting was gerekend. De opbrengsten uit bezoek zijn daardoor hoger. Ook werd meer uitgegeven in de winkel.

Onder de overige omzet zijn de inkomsten uit dienstverlening aan de Stichting Airborne Region opgenomen inzake de vraagbaakfunctie en redactie van de Airborne Krant.

De zaalverhuur, rondleidingen en arrangementen waren voorzichtig begroot en vallen aanzienlijk hoger uit dan begroot en dan in voorgaande jaren.

Subsidie- en fondsbaten

Onder de giften en donaties zijn, naast de kleinere donaties via website en donatiezuil, de volgende schenkingen opgenomen:

Compensatieregeling corona	
Mondriaan Fonds	€ 60.000
Coronasteun gemeente Renkum	€ 65.000
Bijdragen meerjarige donateurs	€ 13.160
Stichting Historia Militaris	€ 10.000
Vereniging Vrienden Airborne Museum	€ 6.000

De schenking van de VVAM is dit jaar niet geoormerkt en wordt gezien als een bijdrage in de hogere (energie)lasten. De schenking van Historia Militaris is en wordt besteed aan verschillende educatieve doeleinden.

De subsidie van de gemeente Arnhem, voor de exploitatie van Airborne Museum at the Bridge, valt lager uit dan begroot (en toegekend). Aan het eind van het jaar wordt het werkelijke verschil tussen baten en lasten als subsidie vastgesteld. Door m.n. hogere winkelverkoppen viel dit saldo lager uit.

Lasten

De personeelskosten zijn hoger dan begroot. Dit heeft te maken met de herwaardering van enkele functies volgens het functiehandboek van de Museumvereniging. Dit heeft tot een hogere loonsom geleid.

De huisvestingskosten vallen vooral hoger uit door de sterk gestegen energielasten. Ook de schoonmaak- en beveiligingskosten vielen hoger uit door enkele onvoorziene vervangingen en storingen.

Onder marketing en sales zijn de kosten van de vernieuwing van de website opgenomen. Er is besloten deze niet als een investering te beschouwen maar als kosten te nemen.

De algemene kosten zijn hoger uitgevallen door m.n. hogere automatiseringskosten. Hier zijn de aanschafkosten van de nieuwe kassa-software debet aan.

